

HOMOFOBIA I NASILJE **JOŠ** **VLADAJU** HRVATSKOM

Tekst **TAMARA BORIĆ** Fotografije **ARHIVA TRANSAID I DOMINA**

Svaki drugi, treći dan i tako 14 mjeseci 13-godišnjeg dječaka iz mjesta u okolici Osijeka vršnjaci iz razreda i škole su maltretirali, verbalno i fizički zlostavljali, rugali mu se, vikali mu da je pedersko smeće, da je odvratno i da će mu, ako se ne preseli iz škole, zagorčati život. Vukli su ga za kosu, bacali na njega kamenje, gađali ga svime što im je došlo pod ruke i u njega upirali prstom. Zbog toga je njegova obitelj na kraju bila prisiljena preseliti se u Zagreb, i to u listopadu 2014.

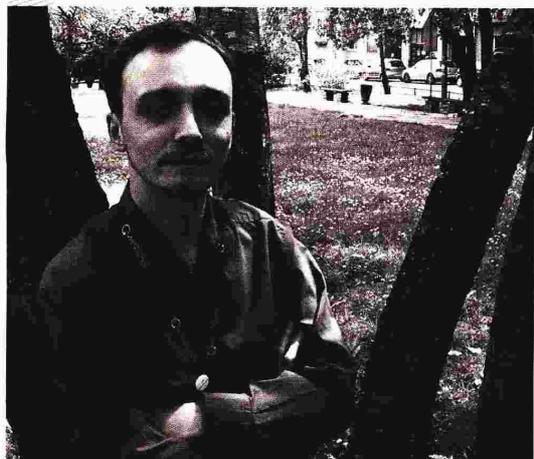
Ovo je samo jedan od nedavnih primjera nasilja nad osobom LGBTQ (lezbijka, gay, biseksualna, transrodna i queer) zajednice u Hrvatskoj, a takvih primjera ima puno. Premda se odnos prema manjinama u hrvatskom društvu počeo mijenjati nabolje, još su uvijek vrlo česti napadi na osobe koji pripadaju toj zajednici.

Usprkos svim zajamčenim pravima, postoje indicije

**'ZA SVA NESRETNJA
DJETINJSTVA GAY
OSOBA krivi su Crkva
i desne političke
elite jer šalju poruku
roditeljima da zbog
djece imaju problem.
Neki roditelji s tim
se ne znaju nositi
i čine svojoj djeci
tešku situaciju još
težom', kaže Zvonimir
Dobrović iz Domina**

da je po nasilju nad LGBT osobama Hrvatska nažalost na istaknutom gornjem mjestu na ljestvici članica EU. Riječi su to pravobraniteljice za ravnopravnost spolova Višnje Ljubičić, a te navode potvrđuju i još neki sugovornici Nacionala. Marko Jurčić iz organizacije Zagreb Pride kaže da je nasilje nad pripadnicima LGBTQ zajednice u Hrvatskoj još uvijek na visokoj razini.

"IDALJE JE OGGROMAN BROJ nas izložen svakakvim oblicima nasilja i ponižavanja u svakodnevnom životu. Poseban izazov predstavlja podrška LGBT tinejdžerima i tinejdžericama. Njima ovakav neadekvatan i anakron obrazovni sustav, koji prvo mora dobiti amenovanje od biskupa da bi se uopće primijenio u školama, ne pruža nikakvu informaciju, a kamoli podršku, stoga im podrška moramo biti svi mi, kao društvo. Napadi na LGBTQ osobe su, na žalost, i dalje česti. Mene osobno nije bilo strah za život jer ne pristajem da mi nasilnici, homofobi, fašisti ili, uostalom, bilo tko utječe na to

■ ZVONIMIR DOBROVIĆ, SUOSNIVAČ I PREDSEDNIK UDRUGE DOMINO, ISTIČE DA LGBTQ OSOBE IZVAN ZAGREBA I DALJE NAJČEŠĆE ŽIVE U STRAHU, SRAMU, POSVE BEZ PODRŠKE. ČESTO U STRAHU ŽIVE MLADE OSOBE KOJE NE NAILAZE NA PODRŠKU U OBITELJI, UPRAVO ZATO ŠTO NOVI POLITIČKI KONZERVATIVIZAM JACA'

što smijem li ne. Smijem li izgledati kao 'očiti peder', smijem li se ljubit s dečkom na cesti ili ne, smijem li ići na Pride ili ne, smijem li se sigurno vraćati javnim prijevozom iz zagrebačkih gej klubova ili moram uzeti taksu, smijem li reći na poslu s kim sam proveo vikend ili da neke stvari, koje svi dijele u neformalnom razgovoru, ipak zadržim za sebe, sve su to pitanja na koje sam sam sebi odgovarao s - 'da, naravno da smijem'. Na žalost, mnogi su zbog straha za vlastiti život, zdravlje i posao odlučili prilagoditi svoj život hrvatskim prilikama ili pak preseliti izvan Hrvatske. No mnogi su za ovu slobodu kakvu danas imamo u Zagrebu, koja i dalje je jako ograničena u usporedbi s većinom europskih gradova, ali neusporedivo veća nego prije samo nekoliko godina, platili batinama i krvi', kaže Jurčić.

Jurčić tvrdi da je u usporedbi s Europom, u Hrvatskoj situacija promjenjiva.

"AKO SE PRISJETIMO SAMO KAKO JE PRIJE PET GODINA sve izgledalo, kada su se na središnjem gradskom trgu u Zagrebu kojim je tada prolazila jedina hrvatska Povorka ponosa, održavali skupovi jedne čiste fašističke stranke, onda možemo svakako reći da smo značajno napredovali u pitanju društvene prihvaćenosti i demokratizacije uopće. Ako se usporedimo sa zakonskom zaštitom s drugim članicama EU, onda smo sigurno u prvoj trećini najboljih", priča Jurčić.

Zvonimir Dobrović, predsjednik i suosnivač udruge Domino, ističe da LGBTQ osobe izvan Zagreba i dalje najčešće žive u strahu, sramu, posve bez podrške. On kaže kako ga je gay identitet natjerao da propituje samog sebe i sve što mu se nametalo kao neupitno povezano uz njegovu seksualnost. "Često u strahu žive mlade osobe koje ne nailaze na podršku u obitelji, upravo zato što novi politički konzervativizam jača sve više, a često upravo na pitanjima vezanima uz gay zajednicu. Za sva nesretna djetinjstva gay osoba krivi su Crkva i desne političke elite jer u tandemu oni šalju poruku roditeljima da ako njihova djeca nisu ovakva ili onakva, imaju problem. Neki roditelji s tim se ne znaju nositi i čine svojoj djeci tešku situaciju još težom", objašnjava Dobrović.

Noa Pintarić, suosnivač Udruge za promicanje i zaštitu prava transrodnih i transseksualnih osoba TransAid Croatia, kaže da nije lako nositi se s nekonvencionalnom seksualnošću u patrijarhalnom društvu poput onog u

Hrvatskoj te da je Hrvatska u zaštiti prava njihove zajednice daleko od Europe.

"Pravo na sigurnost, privatnost, dostojanstven život, temeljna su ljudska prava i zaista je teško funkcionirati u društvu kao što je naše koje je vrlo patrijarhalno, cis i hetero normativno i sve što se ne uklapa u te obrasce označava nepoželjnim i odbacuje. Primjerice, ako vaše rodno izražavanje odstupa od binarnih kategorija muško/žensko, morate slušati dobacivanja, uvrede, biti u strahu od nasilja i doživjeti nasilje, boriti se s institucijama koje vam ne žele izdati valjane dokumente koji odražavaju vaš rod ili vam uskraćuju pravo na medicinsku skrb i slično. Sve se to vrlo negativno odražava na kvalitetu života trans i rodno varijantnih osoba u Hrvatskoj. Što se tiče prava trans osoba, prilično smo daleko od zemalja zapadne Europe, kao što je primjerice Danska koja ima prilično dobar zakon o rodnom identitetu, ili recimo Portugalu gdje je u parlamentu prije nekoliko dana izglasana zabrana diskriminacije trans osoba pri zapošljavanju i rodni identitet dodan u Zakon o radu", kaže Noa Pintarić, koji je rođen u ženskom tijelu, ali danas živi kao muškarac. Svoje je 'pravo' ime Dalia promijenio u Noa, rodno neutralno, kako je zakonski regulirana obveza u Hrvatskoj, ako osoba želi promijeniti rod te tu promjenu "ozakoniti" službenim dokumentima.

Višnja Ljubičić, pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, kaže da bi na području transrodnih i transseksualnih osoba, kao i još nekima, uskoro moglo doći do značajnijih pomaka.

"KAO INSTITUCIJA SUDJELOVALI SMO U IZRADI Pravilnika Ministarstva zdravlja o prikupljanju medicinske dokumentacije u postupku priznanja promjene spola koji je nedavno stupio na snagu i uklonio dugogodišnju blokadu priznavanja promjene spola transrodnih osoba. Sa Zakonom o maticama i Pravilniku Hrvatska je u smislu administrativnog postupka priznanja promjene spola uz bok najprogresivnijim europskim državama. Započeli smo i suradnju kako bi se definiralo koje medicinske postupke i pretrage trebaju obaviti transrodne osobe koje žele promijeniti oznaku spola, koji liječnici specijalisti će obavljati te pretrage, odnosno kome će se pacijenti ili pacijentice upućivati od liječnika opće prakse te tko će pokrivati troškove tih pretraga", govori Višnja Ljubičić.

S njezinim uredom udruge koje predstavljaju LGBTQ zajednicu jako dobro surađuju pa tako Marko Jurčić iz Zagreb Pridea kaže da je funkcija pravobraniteljice za ravnopravnost spolova najvažnija hrvatska institucija za borbu protiv diskriminacije.

"Osim pravobraniteljice, koja je ujedno i jedina

■ 'AKO RODNO IZRAŽAVANJE ODSTUPA OD KATEGORIJA MUŠKO/ŽENSKO, MORATE SLUŠATI DOBACIVANJA, UVREDE, BITI U STRAHU OD NASILJA I DOŽIVJETI NASILJE, BORITI SE S INSTITUCIJAMA, KAŽE NOA PINTARIĆ IZ UDRUGE TRANSAID

državna institucija koju želimo da se obraća s pozornice Povorke ponosa u Zagrebu, dugo godina surađujemo i s Ravnateljstvom policije i Policijskom akademijom na suzbijanju zločina iz mržnje i mislim da se tu vide možda i najbolji rezultati. Žrtve homofobnog nasilja ipak nisu najbolje zaštićene u južnoj Dalmaciji, tamo je situacija kao u Zagrebu prije pet-šest godina", kaže Jurčić.

U izvršnim i vladajućim krugovima predstavnici LGBTQ zajednice često nailaze na šutnju i zidove. U primjerima pozitivne suradnje s državnim institucijama spominje se ministar uprave Arsen Bauk, čije ministarstvo i provodi Zakon o državnim maticama. U tom je Zakonu priznato pravo na život u drugom rodnom identitetu.

"Od političara svakako moram istaknuti Mirelu Holy i Peđu Grbina koji aktivno zagovaraju prava trans osoba u javnosti. Što se tiče javne podrške pravima trans osoba državnih institucija i njihovih predstavnika, bilo bi zaista dobro da slijede primjer američkog predsjednika Baracka Obame koji je u svom zadnjem govoru o stanju nacije javno osudio diskriminaciju LGBTQ osoba, prvi put u povijesti spomenuvši eksplicitno transrodne osobe", kaže Noa Pintarić iz Udruge Trans Aid.

Što se tiče zakonske regulative koja obuhvaća prava ove zajednice, kao najveći iskorak ističe se Zakon o životnim partnerstvima osoba istog spola koji je izglasan u srpnju prošle godine.

"Zakon o životnim partnerstvima stavio je Hrvatsku uz bok europskim državama kao što su Njemačka ili Austrija i u tom smislu Hrvatska je među predvodnicama u ovom dijelu Europe", priča pravobraniteljica za ravnopravnost spolova Višnja Ljubičić.

Do sada se na formalno sklapanje životnog partnerstva odlučilo 40-ak parova, no Zakon priznaje jednaka prava i onim parovima koji su zajedno duže od tri godine, dakle neformalnim životnim partnerstvima. Veoma je važno da ne postoji diskriminacija formalnih i de facto parova, neovisno jesu li bračni ili izvanbračni drugovi ili životna ili neformalna životna partnerstva. Svima njima prava i obaveze su sada jednake, osim što bračni i izvanbračni drugovi mogu posvajati djecu, dok životni partneri svoje roditeljske obaveze prema vlastitoj djeci uređuju na poseban način.

U UDRUZI TRANSAID SMATRAJU da se još puno toga može napraviti u zakonskoj regulativi. Osobito kad je riječ o transrodnim osobama.

"U Hrvatskoj trenutačno, primjerice, nije moguće napraviti operaciju promjene spola i nadamo se da će jednog dana to biti moguće. Isto tako, hormonska terapija koju uzimaju transrodne osobe danas nije moguća uz potporu HZZO-a. Još se uvijek plaća, ali je u tijeku intenzivan pregovor baš o tome da se ona pokrije osiguranjem i nadamo se da ćemo uspjeti u tome", kaže Noa Pintarić.

U budućnosti će se u Hrvatskoj, smatra Marko Jurčić iz Zagreb Pridea, govoriti i o istospolnim obiteljima koje imaju djecu. Njih u Hrvatskoj ima, i to nemali broj.

"Takvih je obitelji sve više jer smo i mi kao LGBTQ zajednica sada puno više emancipirani i mnogi parovi odlučuju planirati svoje obitelji. Životni partneri ili partnerice i njihova djeca, zasad, svoje obiteljske odnose uređuju na nešto drugačiji način nego bračni i izvanbračni parovi. To znači da je jedan roditelj odnosno roditeljica, kao i u

'VEĆINA ISTOSPOLNIH OBITELJI S DJECOM NE SKRIVA SE. Radi se o ljudima koji se ni po čemu ne razlikuju od drugih, osim po tome što je njihovom obiteljskom situacijom klerikalna desnica manipulirala javnost ne bi li se dočepala vlasti ili utjecala na Hrvatski sabor', kaže Marko Jurčić iz Zagreb Pridea

braku ili izvanbračnoj zajednici, i 'zakonski' roditelj tog djeteta, zbog njihove biološke veze ili putem jednoroditeljskog posvojenja. Drugi roditelj, odnosno roditeljica, može od suda zatražiti partnersku skrb, čime ne postaje roditelj djeteta u zakonskom smislu, ali pravni učinak partnerske skrbi i roditeljstva praktički je isti i trajne su prirode, što uvelike doprinosi izgradnji pravne sigurnosti za LGBTQ, odnosno dugine obitelji, a posebno zaštititi naše djece."

JURČIĆ KAŽE DA SE VEĆINA TAKVIH OBITELJI NE SKRIVA, osim, zasad, od medija. "Radi se o našim sugrađanima i sugrađankama koji se ni po čemu ne razlikuju od drugih, osim po tome što je njihovom obiteljskom situacijom klerikalna desnica manipulirala javnost ne bi li se dočepala vlasti ili utjecala na Hrvatski sabor. Za sve te dugine obitelji, koje osobno poznajem, znam da žive uobičajenim hrvatskim životima. Za njih zna njihova bliža rodbina, susjedi, stanodavci, kolegice i kolege na poslu, druga djeca u školi, razrednice i obiteljski liječnici ili liječnice", kaže Marko Jurčić.

PREĐAVATA 'GOZBA', NASTALA PREMA PLATONOVU TEKSTU, SAMO JE JEDNA OD MNOGIH DOGAĐANJA KOJA ORGANIZIRA UDRUGA DOMINO, A JEDNA OD VRLO USPIJEŠNIH MANIFESTACIJA JE QUEER FESTIVAL U NEW YORKU

Prema istraživanju Zagreb Pridea iz 2013., na uzorku od 690 LGBTQ osoba iz cijele Hrvatske, 35 njih su LGBTQ obitelji s djecom, dakle oko pet posto. S tim da se više od 30 posto parova u tom istraživanju izjasnilo da planira imati obitelj. Od donošenja Zakona o životnom partnerstvu mnogi parovi, posebno lezbijska životna partnerstva, odlučuju planirati obitelji.

"Škole bi trebale biti upravo taj siguran prostor za mlade osobe iz LGBTQ zajednice, čak i prije obitelji, a zapravo kod nas, u Hrvatskoj, škole su često početak problema. Upravo su obitelji, obrazovanje i rad, uz stanovanje, područja u kojima su LGBTQ osobe u Hrvatskoj najviše diskriminirane.

Za rješavanje tih problema potrebno se informirati o svojim pravima, a onda se boriti protiv diskriminacije. Diskriminacija je u Hrvatskoj zabranjena, a policija i pravosuđe su često dužni po službenoj dužnosti zaštititi LGBT osobe. Imao sam negativnih iskustava zbog činjenice što u Hrvatskoj ima puno homofobije. Homofobija je uzrok našim negativnim iskustvima, a ne nečija spolna orijentacija ili LGBT identitet", kaže Marko Jurčić.